

дивившись. У сприйманні треба задіяти всі органи чуттів.

Цікавою щодо естетичного виховання тема екскурсії „Хто вміє краще бачити і чути?” Під час екскурсії пропонується учням спостерігати зміни кольорів листків і форми квіток, прочитати сліди птахів і звірів на снігу, на мокрому піску, визначати види рослин, породи дерев, кущів, що зустрілися під час екскурсії. За матеріалами спостережень доцільно оформляти календарі природи. Це відкриває значні можливості для виховання естетичних смаків учнів, особливо тоді, коли ці календарі вивішують у школі для загального огляду. Бажано, щоб усе почуте, побачене в природі учні втілювали у малюнках, фотографіях, у зйомках на кіноплівку, записах на магнітофон, поезіях, казках та ін.

Поєднання безпосередніх спостережень у природі з екскурсіями на виставки, до картинних галерей, читання художньої літератури та ін. сприяють естетичному розвитку учнів й формуванню естетичного відношення дитини до дійсності; усвідомленню того, що природу слід не тільки споглядати, й милуватися нею, але й охороняти, брати діяльну участь у збереженні й відтворенні її компонентів.

ЕКОЕТИКА ТА ШКІЛЬНЕ ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ

Боловацька Ю.І., Гуріненко Н.О.

Полтавський ДПУ імені В.Г. Короленка

Перед людством стоїть багато екологічних проблем, які не мають технічного вирішення. Ці проблеми можна вирішити, лише фундаментально змінивши людські цінності. До таких нових людських цінностей можна віднести визнання прав природи, навчитись поважати які вже прийшла пора.

Права природи – це конкретизовані норми справедливих відносин людини до природи. Права природи – це етична ідея, а не факт, не річ [1].

Тож, на нашу думку, щоб осмислити дану етичну ідею необхідно цілеспрямовано та системно формувати у школярів екологічне мислення, свідомість, культуру в процесі вивчення природничих дисциплін. Бо вони значною мірою сприятимуть забезпеченню глибокого розуміння учнями основних аспектів природоохоронної діяльності, змінюватимуть відношення до природи з утилітарного до етичного.

Завдання шкільного екологічного виховання полягає в тому, щоб найбільш повно поєднати суспільну необхідність збереження природи і інтереси школярів. При розробці теоретичних аспектів екологічного виховання суттєво буде відмітити основні принципи, на яких воно ґрунтується:

Єдність пізнання, переживання, діяльності.

Цей, принцип відображає глибокий взаємозв'язок інтелекту, почуттів і діяльності в процесі становлення і розвитку відповідального відношення особистості до оточуючого середовища. Принцип достатньо повно реалізується при впровадженні елементів народної екології в навчально – виховний процес. Погляди і переконання людини формуються

на основі досвіду багатьох поколінь, вони визначають духовний світ особистості, її почуття, потреби, мотиви, поведінки.

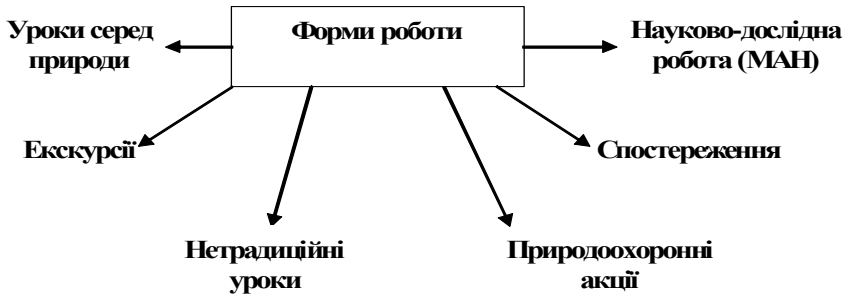
Принцип прогностичності – на практиці, в першу чергу, передбачає формування в свідомості підростаючих поколінь нової тенденції в суспільній діяльності людей – повсякденної турботи кожного про збереження середовища не лише для нашого життя, але і для майбутніх поколінь.

Міждисциплінарний підхід – один з керівних принципів екологічного навчання та виховання. Шкільне та позашкільне навчання в цій галузі ведеться в рамках окремих, відділених одна від одної дисциплін, в результаті чого складається неповне і спотворене уявлення, про складну систему взаємодій і взаємозв'язків в оточуючому середовищі.

Цілеспрямованість спілкування школярів з оточуючим середовищем – принцип базується на системному, систематичному спілкуванні із природою, з метою пізнання як окремих її компонентів, так і оточуючого середовища в цілому, що забезпечує одночасне формування науково-природничої картини світу та екологічної культури. [2]

Спілкування з природою може відбуватися як в урочний так і в позаурочний час. Систематизувавши різноманітні форми екологічної роботи в природі, ми створили модель „Форми роботи по вивченню природи”, представлена на схемі 1.

Рис. 1

Схема „Форми роботи по вивченню природи”

Впровадження зазначених форм роботи значною мірою сприяє розвитку у школярів мотивації відповідального, бережливого відношення до природи, залучення до природоохоронної діяльності. Значним ефектом вирізняється така організаційна навчальна діяльність учнів, при якій розумова робота проходить у поєднанні з практичною, коли вони здобувають значну частину знань самостійно спілкуючись з природою.

Школа не має на меті виховувати природодослідників, але ми дуже сподіваємось, що кожен учень, який приймав участь в екологічній роботі, виросте справжнім природолюбом. [3]

Література

1. Борейко В.Е. Прорыв в экологическую этику. – К: Эколого-культурный центр. – 228 с.
2. Гуріненко Н.О., Коротич В.В. Організація екологічної роботи школярів: методичний посібник – Полтава: АСМІ, 2000. – 56 с.
3. Чижова В.П. Школа природы. – М: Заповедники, 1997. – 160 с.

ДЕЯКІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ УЧНІВ (З ДОСВІДУ БОЖКІВСЬКОГО ЗНЗ ПОЛТАВСЬКОГО РАЙОНУ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Васюкова Н.М.

Божківський ЗНЗ I-III ступенів Полтавського району Полтавської області

Відношення людини до природи нині набуває такого ж морального значення як і відношення людини до людини. Саме у підвищенні екологічної культури людини, повернення її до природи як до вихідного середовища, створення прийнятної етичної орієнтації, що базується на найбільшій повазі і найдбалішому ставленні до навколишнього середовища, сприйнятті природи у всіх її виявах як суб'єкту взаємовідносин. Саме у такому біоетичному підході вбачається вирішення багатьох, в тому числі і глобальних, екологічних проблем. Біоетика – це гуманізм по відношенню до всієї біосфери і людини як одного із її репрезентантів.

Формування екологічної культури людини – процес довготривалий, який повинен спиратися на ґрунтовні знання з багатьох галузей науки. Значне місце у ньому відведено біології і екології, мета яких – забезпечити достовірною інформацією про об'єкти, явища, процеси природи, розкрити взаємозв'язки у природі, сформувати поняття про їх вразливість, викликати почуття бережливого відношення до всього живого.

Для реалізації цієї мети, яка важлива своїм результатом – виховання екологічно грамотної і культурної людини – при організації навчально-виховному процесу природничо-наукової освіти у школі доцільно використовувати стандартні моделі екологічної освіти і виховання, розробляти та реалізувати підходи.

Для Божківського ЗНЗ (Полтавський район Полтавської області) набутий досвід запровадження різних форм роботи із учнями з метою їх різнобічної підготовки з біології та екології, формування екологічного світогляду молоді людини.

Найкраще ці завдання реалізуються під час нестандартних уроків з біології та екскурсій у природі. Нами розроблені правила поведінки учнів у природі, з якими вони знайомляться як на підготовчому до екскурсії етапі, так і під час самої екскурсії, оскільки у процесі екскурсії вони можуть самостійно ці правила розробляти (так зване, включене навчання). Наводимо один із варіантів таких правил: